

Інвективна емотивна лексика у новелістиці Д. Г. Лоуренса

А. В. Прокоїченко

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Paper received 15.04.18; Accepted for publication 23.04.18.

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2018-166VI49-10>

Анотація. Проаналізовано емотивність ідіостилю одного з найунікальніших англійських письменників-модерністів ХХ ст. Д. Г. Лоуренса та продемонстровано на прикладах як за допомогою інвективних одиниць автор відтворює емоційний стан персонажів новел. Доведено, що інвективні одиниці є продуктивним засобом розкриття категорії емотивності в новелістиці Д. Г. Лоуренса та встановлено, що інвективна лексика надає художньому мовленню письменника виразного емоційного забарвлення.

Ключові слова: інвективна лексика, емотивність, новелістика, емоції.

Вступ. Антропоцентрична парадигма, яка є фундаментальним напрямом сучасних лінгвістичних розвідок, вимагає досліджень і такого аспекту мовної діяльності людини як емотивний.

Короткий огляд публікацій за темою Відтворення емоцій у мові, співвідношення логічного та афективного в мові, концептуалізація емоцій та інші питання, пов'язані з категорією емотивності, розробляються сучасними дослідниками, зокрема такими як Є. Ю. Чайковська, Я. В. Гнезділова, М. В. Гамзюк, І. І. Шахновська, Н. Г. Махоніна, С. В. Гладь, В. Н. Цоллер, В. І. Шаховський, Б. Волек, Дж. Ейчісон, А. Вежбицька, С. Фасел, К. Шнайдер, в системно-структурному, функціонально-прагматичному, дискурсивно-когнітивному та інших аспектах.

Незважаючи на широке висвітлення зазначеної проблематики в сучасній науці, залишаються невирішеними питання лінгвістичного осмислення емотивності в напрямку від семантичної функції до системи форм її вираження. Зокрема, додаткових розвідок потребує інвективна лексика, яка використовується авторами художніх творів для відтворення емоцій персонажів.

Метою нашої статті є дослідження інвективної емотивної лексики у художніх творах.

Матеріалом статті слугує новелістика Д. Г. Лоуренса.

Основними **методами** дослідження є метод аналізу, синтезу, опису, класифікації та стилістичного аналізу.

Результати та обговорення. Аналізуючи новели Д. Г. Лоуренса, ми виділили такі семантико-тематичні групи інвективної лексики:

- 1) загальноновживана інвективна лексика;
- 2) інвективна лексика на позначення розумових здібностей;
- 3) інвективна лексика на позначення зовнішності людини;
- 4) інвективна лексика на позначення негативних рис характеру і асоціальних моделей поведінки;
- 5) інвективна лексика на позначення приналежності до певної національності.

Дана класифікація видається нам найбільш наочною і зручною для вивчення інвективної лексики, що використовується Д. Г. Лоуренсом для передачі емоцій своїх персонажів.

1. Загальноновживані інвективні лексичні одиниці. Семантику інвективної лексичної одиниці вирізняє розмитість і нечіткість денотативного значення і домінування в ній пейоративного значення. Денотативні ознаки при цьому часом майже повністю витісняють-

ся. Це пояснюється тим, що основне завдання інвективи – не констатація факту, а вираження тих негативних емоцій, які викликає співрозмовник у мовця. Дифузність значень інвектив створює певні труднощі в співвіднесенні тієї чи іншої інвективної одиниці з певною лексико-семантичною групою. Серед інвектив є безліч таких, які не мають чіткого, визначеного значення і можуть використовуватися для звинувачення людини в самих різних пороках, починаючи від дурості і закінчуючи неохайністю. Йдеться про так звані загальноновживані інвективи, які не мають чіткого денотативного змісту і використовуються як емоційно-оцінні одиниці. Наприклад, одна з поширених інвектив в новелах Д. Г. Лоуренса *bastard*. Незважаючи на те, що первісне значення даної лексичної одиниці – «позашлюбний, байстрюк», в новелах Д. Г. Лоуренса слово *bastard* дійсно виступає як інвектива загальноновживаного характеру безвідносно до походження адресата. До того ж, за часів Д. Г. Лоуренса це слово вважалося настільки образливим, що заборонялося друкувати його повністю, що підтверджується наступними прикладами:

«*Why?*» he said. «*Why didn't you wring that b----- peacock's neck-that b---- Joey?*» [0].

«*You won't get much more bacon, shall you, you little b-----?*» [0].

Іншими прикладами загальноновживаних інвектив, що зустрічаються у в новелах Д. Г. Лоуренса, є такі лексичні одиниці: *bitch* («*The sulkiest bitch that ever trod!*» [0]), *witch* («*young, weak, spendthrift witch*» [0]), *beast* («*He is just a sort of beast*» [0]), *devil* («*But what a devil of a woman!*» [0]), *wretch* («*Hark at that old wretch – she sounds as if she'd got whooping-cough*» [0]), *scoundrel and bully* («*Are we going to be done like this, Sergeant Thomas, by a scoundrel and a bully as has led a life beyond _mention_, in those American mining-camps, and then wants to come back and make havoc of a poor woman's life and savings, after having left her with a baby in arms to struggle as best she might?*» [0]), *villain* та *rascal* («*You villain!*» she cried. «*You villain, to come to this house and dare to speak to me. You villain, you _____ down-right rascal!*»))

Отже, в усіх наведених вище прикладах з новел Д. Г. Лоуренса присутнє пейоративне емотивне значення – суб'єкт оцінки відчуває неприязнь, роздратування і злість. Воно, без сумніву, є домінуючим, оскільки оцінне значення сильно розмите. Часто буває важко сказати, що піддається оцінці в разі вживання інвективу загальноновживаного характеру, але можна з

упевненістю стверджувати, що об'єкт оцінки викликає у мовця вкрай негативні емоції.

2. інвективна лексика на позначення розумових здібностей. В новелістиці Д. Г. Лоуренса найчастіше зустрічаються інвективи на позначення людської дурості. В його новелах знаходимо масу прикладів інвективної лексики даної групи. Як показує аналіз внутрішньої форми інвектив даної групи, що вживаються в новелах Д. Г. Лоуренса, найчастіше вони утворені за допомогою інвективної метафори, у склад якої входить компонент-зоонім. З дурістю найчастіше асоціюються вісліюки, наприклад:

«You often make me thundering mad because you're an ass» [0].

«Well, you can bring an ass to the water, but you can not make him drink. The world is the water and Egbert is the ass» [0].

Цікавим є той факт, що зазвичай у цьому англійському прислів'ї використовується зоонім horse, але для надання даній інвективній метафорі ще більшого емотивного забарвлення, автор заміняє зоонім horse на ass, оскільки останній має більш виражене емотивне конотативне значення.

Іншими прикладами інвективних позначень вад розумового розвитку, що вживаються в новелах Д. Г. Лоуренса, можуть бути такі лексичні одиниці: fool, idiot, silly thing, stupid clown, dummy, lump, dumb-bell та інш. Це можна продемонструвати за допомогою наступних речень:

«"You damn fool!" said Severn, in consternation. "What did you do it for?"» [0].

«"Well, you're a fool, anyway, so you may as well keep on acting in character!"» [0].

«"Ha!" she said. "What is triumph to me, you fool! You can have your triumph. I should be only too glad to give it you."» [0].

«"But what idiots you all are! Why not?" cried Hester.» [0].

«"Oh," she said, "you silly thing, you silly thing! Aren't you a stupid clown?"» [0].

«"Not here! You don't know where he is? Ach, the dummy, the lout!" Teresa swung round on her companion» [0].

«My mind says he's a nada-nada, a dumb-bell, no brain, no imagination, no anything» [0].

Отже, як бачимо, Д. Г. Лоуренс дуже часто використовує інвективну лексику на позначення розумових здібностей для створення відповідного емотивного фону та тональності своїх новел.

1. Інвективна лексика на позначення зовнішності людини. Зовнішність в новелах Д. Г. Лоуренса піддається не меншій критиці, ніж інтелект, про що свідчить чимала кількість інвективної лексики даної тематики. Зовнішність може оцінюватися як відразлива без конкретизації будь-яких певних недоліків. Для цього автор використовує інвективи загальної семантики, що характеризують людину з зовнішнього боку як неприємного, огидного суб'єкта, наприклад: ugly, ghoul, bull-dog, cuttlefish, shrimp. Це можна продемонструвати за допомогою таких речень:

«For one night she had said: "I think a man's body is ugly--all in parts with mechanical joints"» [0].

«He was a little simple, one of God's fools, perhaps, an odd bachelor soul, emotional, ugly, but very gentle» [0].

«You are neither wife nor mother nor mistress, you have no perfume of sex, you are more dreadful than a Turkish soldier or an English official. No man on earth could embrace you. You are a ghoul, you are a strange genie from the underworld!--And he would secretly invoke the holy names, to shield him» [0].

«She would have been good-looking, save for the impassive fixity of her face, 'bull-dog', as her brothers called it» [0].

«That blonde is a cuttlefish. She is an octopus, all arms and eyes and beak, and a lump of jelly» [0].

Осуду піддаються і специфічні риси зовнішності, такі як:

- повнота

«Why was I such a fool? Why, even now, could I kill that fat, yellow pig Cuesta? A man is always a fool» [0].

«He tended now to go fat, a little puffy, somewhat insignificant» [0].

- худорлявість

«The minister sat between Hilda and Bertha, hulking his bony frame uncomfortably» [0].

«Hilda appeared last, and the clumsy, raw-boned clergyman rose to meet her» [0].

«She was thin as a rail» [0].

- низькорослість

«"My word, Miss Mary's got a catch. Did ever you see such a sickly little shrimp!"» [0].

«"The other was more a man," said Marianne. "But I'm sure this one is easier. The little one! Yes, he should be easier," and she laughed in her mocking way» [0].

«"The stand-up-mannikin!" said Katherine, referring to those little toy men weighted at the base with lead, that always stand up again» [0].

- некрасиві риси обличчя і частини тіла

«I have not touched the zopilote, he said. 'I hate her bare white neck» [0].

«She did not look her best: so thin, so large-nosed, with that pink-and-white checked duster tied round her head» [0].

4. Інвективна лексика на позначення негативних рис характеру і асоціальних моделей поведінки. Крім зовнішності і інтелекту об'єктом негативної оцінки в новелах Д. Г. Лоуренса стає характер людини і її поведінка в суспільстві. Позитивним рисам характеру протиставляються негативні. У новелах Д. Г. Лоуренса піддаються різкій критиці такі риси характеру і моделі поведінки:

- балакучість і лихослів'я

«Loud-mouthed and broad-tongued the common girls were» [0].

«Oh, she's a foul-mouthed woman» [0].

- боягузтво

«There was a little soft white core of fear, like a snail in a shell» [0].

- нікчемність

«My mind says he's a nada-nada, a dumb-bell, no brain, no imagination, no anything» [0].

«And her children adored him, adored him, little knowing the empty bitterness they were preparing for themselves when they too grew up to have husbands: husbands such as Egbert, adorable and null» [0].

У новелі «England, my England» мати Вінфред іронічно порівнює її чоловіка Егберта із лілією, який як і

ця квітка нічого не робить, не вміє ні працювати, ні прости. І все, що у нього є це його краса.

«Her mother once said to her, with that characteristic touch of irony: 'Well, dear, if it is your fate to consider the lilies, that toil not, neither do they spin, that is one destiny among many others, and perhaps not so unpleasant as most» [0].

Ще більшого емотивного забарвлення цьому інвективному порівнянню надає алюзія на біблійний сюжет із Нагірної проповіді, в якій Ісус закликав поглянути на польові лілії, які не трудяться, не прядуть. Але в той же час сам Соломон у всій славі своїй не одягався так, як кожна з них.

● **настирливість, занудство**

«And men do seem so doggy!» [0].

«You're so dull-- she said, lowering her eyelids, and speaking coldly, haughtily» [0].

● **присосовництво**

«She realized, however, the difference between being married to a soldier, a ceaseless born fighter, a sword not to be sheathed, and this other man, this cunning civilian, this subtle equivocator, this adjuster of the scales of truth» [0].

● **гордовитість і зарозумілість**

«She too glanced at the photo, which had been called the portrait of an intellectual prig» [0].

● **брехливість**

«'Why, you liar, you know you did,' cried Emmie» [0].

«'Why, you're a liar, saying you never set eyes on me before,' barked the man near the hearth» [0].

«Well, what a liar you must be then. That's all I can say!" replied Hester coldly» [0].

«You said it had fall down--you lie, you liar» [0].

● **пияцтво**

«"Never mind. They'll bring him when he does come--like a log"» [0].

«"He's just done the right thing, for once," came the rather deep voice of the mother; "save him from becoming a drunken sot, like the rest of them."»[0].

«So she must stay with a dirty, drunken brute like Mann» [0].

5. інвективна лексика на позначення приналежності до певної національності. Іноді у новелістиці Д. Г. Лоуренса також зустрічаються етнофолізми, тобто слово, що виражають зневажливе ставлення до певної нації, як, наприклад, у наступних реченнях:

«Because, after all, she was Boche» [0].

«At the Gare de l'Est, of course, everybody was expected to be Boche, and it was almost a convention, with the porters, to assume a certain small-boyish superciliousness» [0].

«"You'd go off with a nigger for a packet of chocolate," he said, in anger and contempt, and some bitterness» [0].

«Well, then,» she coaxed, in a cold, almost sneering propitiation, «put your coat on and go where you're wanted--be a man, not a brute of a German» [0].

Висновки. Узагальнюючи проаналізований ілюстративний матеріал, можна констатувати, що інвективні одиниці є продуктивним засобом розкриття категорії емотивності в новелах Д. Г. Лоуренса. Інвективна лексика надає художньому мовленню письменника виразного емоційного забарвлення.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у більш детальному розгляді інших лексичних засобів вираження емоцій у новелістичній творчості Д. Г. Лоуренса.

ЛІТЕРАТУРА

1. Lawrence D. H. The Woman Who Rode Away and Other Stories [Електронний ресурс] // Project Gutenberg Australia, 1928. Режим доступу до ресурсу: <http://gutenberg.net.au/ebooks04/0400301h.html>
2. Lawrence D. H. The Prussian Officer and Other Stories [Електронний ресурс] // Project Gutenberg Australia, 1914. Режим доступу до ресурсу: <http://gutenberg.net.au/ebooks03/0301501h.html>.
3. Lawrence D. H. England, My England and Other Stories [Електронний ресурс] // Project Gutenberg Australia, 1922. Режим доступу до ресурсу: <http://gutenberg.net.au/ebooks/m00010.txt>.
4. Lawrence D. H. Collected Short Stories (A Project Gutenberg of Australia compliation) [Електронний ресурс] // Project Gutenberg Australia. Режим доступу до ресурсу: <http://gutenberg.net.au/ebooks/m00010.txt>.

REFERENCES

1. Lawrence D. H. The Woman Who Rode Away and Other Stories // Project Gutenberg Australia, 1928. Retrieved from <http://gutenberg.net.au/ebooks04/0400301h.html>
2. Lawrence D. H. The Prussian Officer and Other Stories // Project Gutenberg Australia, 1914. Retrieved from <http://gutenberg.net.au/ebooks03/0301501h.html>.
3. Lawrence D. H. England, My England and Other Stories // Project Gutenberg Australia, 1922. Retrieved from <http://gutenberg.net.au/ebooks/m00010.txt>.
4. Lawrence D. H. Collected Short Stories (A Project Gutenberg of Australia compliation) // Project Gutenberg Australia. Retrieved from <http://gutenberg.net.au/ebooks/m00010.txt>.

Invective emotive lexical units in D. H. Lawrence's short stories

A. V. Prokoichenko

Abstract. The article describes the emotive idiostyle of one of the most unique British modernist writers of the XX century D. H. Lawrence. The article also contains the examples of invective lexical units, which are used to reproduce the emotional state of the characters of short stories. It is proved that the invective lexical units are a productive means of revealing the category of emotiveness in D. H. Lawrence's short stories.

Keywords: invective lexical units, emotiveness, short story, emotions.

Инвективная эмотивная лексика в новеллистике Д. Г. Лоуренса

A. В. Прокоиченко

Аннотация. Проанализировано эмотивность идиостиля одного из самых уникальных английских писателей-модернистов XX в. Д. Г. Лоуренса и продемонстрировано на примерах как с помощью инвективных единиц автор воспроизводит эмоциональное состояние персонажей новелл. Доказано, что инвективные единицы являются продуктивным средством раскрытия категории эмотивности в новеллистике Д. Г. Лоуренса, а также, что инвективная лексика придает художественной речи писателя выразительную эмоциональную окраску.

Ключевые слова: инвективная лексика, эмотивность, новеллистика, эмоции.